

Jaarverslag 2014

Nederlandse Coeliakie Vereniging

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

1 Inleiding

In voorgaande jaren maakte de Nederlandse Coeliakie Vereniging een explosieve groei door en ook in 2014 was de NCV de snelst groeiende patiëntenvereniging van Nederland. Dan komt er dus een moment waarop het belangrijk is om 'het huis op orde te krijgen'.

Om klaar te zijn voor de volgende groeifase. In 2014 zijn de interne processen aangescherpt en procedures en richtlijnen opgesteld. Zoveel als mogelijk heeft dit achter de schermen plaatsgevonden. Ondertussen hebben we - voor de schermen - hard gewerkt

aan invulling geven aan kenniscentrum zijn. En hebben we veel aandacht besteed aan onze rol als leidende community; samen vereniging zijn is en blijft een van de belangrijkste pijlers van de NCV.

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

2 De NCV weet waar ze heen wil

De missie van de NCV

- De bevordering van het lichamelijk en sociaal welzijn van mensen met coeliakie en/of dermatitis herpetiformis en aanverwante ziektebeelden.
- Het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek naar deze ziektes.

Bron: statuten NCV

De visie van de NCV

De NCV vult deze missie in door:

- Het aangaan van actieve partnerships met diverse stakeholders.
- Het weerbaarder maken van mensen die om medische redenen een glutenvrij dieet moeten volgen.

Doelstellingen van de NCV

- Concrete en moderne voorlichting die aansluit bij de doelgroep.
- Het bevorderen van contact tussen leden met als doel informatie-uitwisseling en samen zijn.
- Effectieve belangenbehartiging die zorgt voor meer publieke/beleidsmatige en wetenschappelijke aandacht voor ziekte en dieet.

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

3 NCV 2014 in cijfers

Leden

1.200 nieuwe leden

Ledenaantal 31 december 2014 16.213

Website

594.487 bezoekers op de site www.glutenvrij.nl

85 nieuwsberichten op de site

Top 3 best bezochte pagina's:

- Glutenvrij dieet 134.582
- Welkom 108.030
- Wat is coeliakie? 105.665

Social media

Facebook

Start juni 2014; op 31 december 1304 pagina likes.

Aantal berichten 2014: 45 berichten

Top 3 meest gelikete berichten

- Uitbreiding Glutenvrije schap Albert Heijn
- Nationaal Schoolontbijt en glutenvrije crackers
- Domino's pizza gaat glutenvrij

Man/vrouw: 10% - 90%

Grootste leeftijdsgroep: tussen de 35 en 44 jaar.

Twitter

1 januari 2014: 1284 volgers

31 december 2014: 1687 volgers

Activiteiten in de regio

- Vier grote markten in Veldhoven, Vianen, Hoofddorp en Assen met in totaal meer dan 7.000 bezoekers.
- Vijf kinderkampen
- Sinterklaasfeesten, diners, high tea
- Baklessen

4 Huis op orde

In voorgaande jaren maakte de Nederlandse Coeliakie Vereniging een explosieve groei door en ook in 2014 was de NCV de snelst groeiende patiëntenvereniging. Om op een goede manier nog verder te kunnen groeien, en die verwachting is gerechtvaardigd, is het belangrijk om 'het huis op orde' te krijgen.

P&O

Voor de medewerkers werd een loongebouw ingericht om ervoor te zorgen dat de NCV een werkgever kan zijn die verantwoordelijkheid wil en kan nemen voor haar medewerkers. Het bureau van de NCV is een baken van rust en zekerheid voor leden die in een omgeving waar veel onwaarheden of halve waarheden verkondigd worden over de ziekte en het glutenvrij dieet hun weg moeten vinden. Direct contact van de leden, telefonisch of per mail, met het bureau van de NCV is een belangrijke service naar onze leden. De NCV en haar leden hebben baat bij een stabiele organisatie, waarbij een groep van gemotiveerde medewerkers aan het werk is.

Financiële processen

Naast het inrichten van nieuw P&O-beleid vond een herijking plaats van de bestaande digitale infrastructuur. De bestaande database- en financiële systemen, ingericht en opgebouwd in een tijd dat de vereniging enkele duizenden leden kende, was toe aan een professionaliseringsslag.

Dergelijke processen vragen om zorgvuldigheid. Er werd voor gekozen om de financiële verslaglegging eerst aan te pakken; gericht op transparantie en te allen tijde verantwoording kunnen afleggen. De leden stemden op de Algemene Ledenvergadering in april 2014 in met het afschaffen van de kascommissie. In de plaats hiervoor werd een verplichte – zware – jaarlijkse accountantscontrole ingesteld. De voorgestelde statutenwijziging, nodig om dit te bewerkstelligen, werd unaniem door de leden aangenomen.

Juridische checks

Alle bestaande contracten ondergingen een check of ze voldeden aan nieuwe wetgeving

en aan de behoeften van alle derden met wie de NCV overeenkomsten sluit. Daarnaast werd een volgende stap gezet in de beveiliging van de privacygevoelige informatie die door leden aan de vereniging is toevertrouwd. De opslag van de data via ICT-systemen wordt gedaan onder gecertificeerde werkprocessen.

Bestuur

Met het aantrekken van nieuwe bestuursleden in 2014, door het vertrek van de voorzitter Marieke Mol en bestuurslid Hanny van Wezel, werd verder vormgegeven aan een bestuur dat zich in de loop der jaren steeds meer als toezichthoudend bestuur wenst te profileren. Paul van der Linden, Gerrit Koornneef en Eveline van Esch traden toe als nieuwe bestuursleden.

5 Herijking vrijwilligersbeleid

De NCV heeft in 2014 het vrijwilligersbeleid verder aangepast aan de veranderingen die op landelijk niveau zijn doorgevoerd. Groei van de vereniging en eisen die maatschappelijke ontwikkelingen stelden aan de vereniging en de daarmee noodzakelijke professionalisering, hadden immers in 2010 geleid tot het instellen van een bureau gerund door betaalde medewerkers en een Landelijk Bestuur dat in de loop van drie jaar gegroeid is van een werkbestuur naar een beleidsbepalend bestuur. Deze veranderingen hadden ook gevolgen voor de verhouding tussen de regiobesturen, het landelijk bestuur en het bureau. Vóór de introductie van een bureau met professionele medewerkers vormden de vrijwilligers de basis van de vereniging.

Begin 2012 werd een start gemaakt met het bespreekbaar maken van verdere veranderingen op het niveau van de regiobesturen. Door het bestuur en directie is het besluit genomen om langs de geleidelijke weg deze veranderingen vorm te geven, gelet op de weerstand die ondervonden werd bij het implementeren

van relatief kleine veranderingen, zoals het centraal bewaken van contactgegevens van patiënten/leden.

Als uitgangspunt voor de veranderingen in het vrijwilligersbeleid, is destijds door de NCV gekozen voor een motto dat niet raakte aan de verhoudingen, maar een helder doel neerzette voor allen. Onder het motto 'leder lid in elke regio dezelfde service' is een begin gemaakt met het harmoniseren van vrijwilligersactiviteiten en met het afstemmen van het aanbod door de regio op de behoeften van leden. De leden staan centraal.

Op 8 november 2014 vond de jaarlijkse vrijwilligersdag plaats. In de maanden ervoor was hard gewerkt aan het opstellen van nieuwe regels en richtlijnen gericht op het beheersbaar maken van processen en het implementeren van het eerder gekozen beleid. Het kunnen bieden van veilige (kinder) evenementen, focus op privacy en een meer efficiënte ondersteuning vanuit het bureau aan de vrijwilligers waren speerpunten van het vrijwilligersbeleid 2014. Op de dag zelf werden

alle nieuwe richtlijnen toegelicht, besproken en bevestigd.

Uit: *Enquête Vrijwilligersdag 8 november 2014*

- De dag als geheel werd gemiddeld gezien als 'goed' beoordeeld.
- De lunch als 'matig'. Voor velen iets 'te gezond' en ook zou er niet genoeg zijn.
- De locatie werd ook als 'goed' bestempeld.
- De meerderheid vond dat er een goed beeld was gegeven van de ontwikkelingen binnen de NCV.
- En ook dat er een goed beeld was gegeven waar de NCV naar toe gaat.
- Men vond het jammer dat er niet genoeg tijd was om met andere vrijwilligers te praten.
- De meerderheid had niet het gevoel iets gemist te hebben.

Cijfers

Presentatie over meerjarenbeleidsplan 2015 directeur NCV:	7,8
Dilemmaspel:	6,4
Cartoon tekenen:	6,8
Lagerhuis debat:	7,3

Indruk vrijwilligersdag door een van de aanwezige vrijwilligers

Na een kopje koffie, goed begin na een lange reis voor velen, trapte Bianca (Rootsaert) af met een presentatie. Daarin werd stilgestaan bij 'hoe het allemaal begon' bij de NCV tot de meer recente ontwikkelingen. Om daarna te komen tot de orde van de dag, we gingen in werkgroepen uit elkaar. Deze waren ingedeeld per functie; dus regiobestuur, kinderkamp of bakinstructrices.

Zo konden we onderling ervaringen delen, maar ook onze ideeën en wensen kenbaar maken naar de vereniging. Na een uur bleken we nog lang niet uitgepraat. We hebben afgerond en vervolgens in de plenaire zaal per groep verslag gedaan.

Na een heerlijke en gezonde lunch met vele salades, was het tijd voor het Dilemmaspel. In drie groepjes doorliepen we een programma, waarbij wij als vrijwilligers verschillende dilemma's kregen voorgelegd, waar we in die functie mee te maken krijgen. In één groep werden we gevraagd stelling te nemen en dit uit te leggen. In één groep maakten we cartoons over gekke situaties die we meemaken en in één groep mochten we als regisseur

www.sanderdeneef.nl 'SPEED STRIPTEKENEN'

acteurs aansturen. Het heeft veel stof doen opwaaien en we hebben ook enorm gelachen. Kortom een enerverende dag vol zeer betrok-

ken en gemotiveerde mensen die graag samen iets willen betekenen voor mensen met coeliakie.

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

6 Keurmerken en licenties

Te midden van een maatschappelijke omgeving waarbij het glutenvrij dieet als – ook - een gezondheidsdieet wordt gezien is het belangrijk om te waarborgen dat glutenvrij in het proces van voedsel bereiden en produceren een veiligheidskeurmerk is voor mensen die ziek worden van het eten van gluten.

Het officiële glutenvrij logo

Dit logo is het officiële, door de AOECs gedeponeerde en wereldwijde erkende, logo om aan te geven dat een product veilig glutenvrij is.

Als dit logo op de verpakking staat, inclusief een eigen uniek nummer, dan is het product zo goed als mogelijk gecontroleerd. De NCV geeft alleen aan bedrijven, die volledig via de AOECs-normen gecertificeerd zijn, toestemming om het logo inclusief uniek nummer te mogen voeren op producten. Dat logo wordt dan in zogenaamde licentie afgegeven. Het logo staat voor veiligheid. Het tegengaan van oneigenlijk gebruik van het logo is een van de speerpunten van de NCV. We zijn jegens

de AOECs die verplichting aangaan om het logo goed te beschermen.

In 2014 nam het aantal aanvragen toe. Nieuw was dat de NCV, namens de AOECs, niet alleen Nederlandse licenties verstrekte, maar ook Europese licenties voor zowel Nederlandse als Belgische producenten. Hierdoor werden we genoodzaakt om het licentieproces verder te professionaliseren.

Als relatief klein land, probeert de NCV, samen met andere coeliakieverenigingen aandacht te vragen voor het ongelijke afdrachtensysteem aan de AOECs.

In 2014 heeft op verzoek van de NCV een onafhankelijk onderzoek plaatsgevonden naar de bestaande voedselschema's en certificaten die toegang gaven tot een licentie van het glutenvrij logo. Uit dit onderzoek bleek dat de bestaande schema's als BRC, IFS en HACCP niet voldoende aandacht besteden aan glutenvrije processen en niet in lijn waren met de AOECs-normenset. Voor Nederland was dit een belangrijke uitkomst, omdat de NCV al

sinds 2009 strengere eisen stelde aan het afgeven van een certificaat voor glutenvrije productie dan in het grootste deel van Europa. Ook Spanje en Italië kennen strengere normen. De verwachting is dat in alle Europese landen dezelfde – zwaardere- normenset gehanteerd gaat worden.

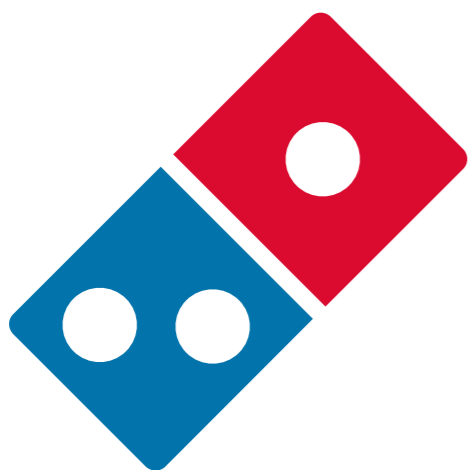
Horeca Alliantie NCV

In 2014 trad Pizza Domino toe tot de Horeca-Alliantie van de NCV. Hieraan ging een intensief proces van adviezen, testen en metingen vooraf. Uiteindelijk is met advies van de diëtisten van de NCV een procedure gevonden die ervoor zorgde dat Domino's zijn pizza's als glutenvrij mocht verkopen en toe kon treden tot de Horeca Alliantie van de NCV.

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

‘Er was vraag naar glutenvrije pizza’s, zegt Ringo Joannes, franchise operations director van Domino’s en dus wilde hij kijken hoe haalbaar het was om die aan te bieden. Hij stapte naar Bianca Rootsart, directeur van de Nederlandse Coeliakie Vereniging, en begon aan de voorbereidingen. We zijn er een jaar mee bezig geweest. In andere landen verkoopt Domino’s wel glutenvrije pizzabodems, maar dat zijn dus alleen de bodems. En wat de ingrediënten betreft, was het nog een hele toer om achter de samenstelling te komen. In de Hawaii bijvoorbeeld gaat ham, en Esther Melenberg, diëtist van de NCV zag

dat daar bepaalde E-stoffen in zitten die wel eens gluten kunnen bevatten. Van de tomatensaus is een deel van de productspecificatie geheim. Ik heb hemel en aarde moeten bewegen om te weten te komen wat er precies in zit. Uiteindelijk bleek de saus glutenvrij te zijn. Zodoende zijn er twee soorten pizza’s overgebleven in de glutenvrije variant: Margaritha en Pepperoni.’ Al met al kwam er heel wat bij kijken. In drie filialen van Domino’s Pizza – Roosendaal, Bergen op Zoom en Oosterhout – zijn sinds eind 2014 glutenvrije pizza’s te krijgen en is Domino’s lid van de Horeca-Alliantie van de NCV.

Nieuwe allergenen wetgeving

Op 13 september 2014 trad de nieuwe Europese wetgeving in werking waardoor iedereen die verpakte of onverpakte producten aanbiedt (alle voorverpakte producten waren eerder hiertoe al verplicht) alle allergenen op de verpakking of middels schriftelijke informatie zichtbaar dient aan te geven richting de consument.

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

7 Kenniscentrum

Diëtistennetwerk

Eind 2012 werd het NCV Diëtistennetwerk opgericht. Een netwerk waarbij ervaren diëtisten geschoold of bijgeschoold worden in hun kennis van het glutenvrije dieet, coeliakie en glutengerelateerde aandoeningen.

Doel van het diëtistennetwerk is om onze leden met een gerust hart te kunnen doorverwijzen naar kundige diëtisten. Hiermee hopen we eindelijk de oplossing te hebben gevonden voor het feit dat veel diëtisten te weinig kennis hebben van een goed glutenvrij dieet, waardoor veel van onze leden nooit een diëtist bezochten.

In 2014 konden we het 100ste lid van het netwerk verwelkomen. Door een grote toename van het aantal leden bleek er ook steeds meer behoefte te zijn aan het inrichten van digitale processen om de onderlinge communicatie te optimaliseren. Kennis geven en kennis delen was de werktitel van het bouwen van het digitale diëtistenplatform. Met een bibliotheek met samenvattingen van de meest recente onderzoeken op het gebied

van coeliakie en het glutenvrije dieet, een forum en een overzicht van activiteiten.

Een groot aantal van de nieuwe leden bleek niet direct te kunnen voldoen aan de voorwaarden om lid te kunnen worden (minimaal vijf coeliakiepatiënten in de praktijk) en stromen daarom eerst in als aspirant-lid.

Aantal leden 31 december 2015: 55

Aantal aspirant-leden 31 december 2015: 51

In 2014 zijn er twee themabijeenkomsten georganiseerd met als hoofdthema coaching. Uit de enquête die de NCV in 2011 had uitgeschreven onder de leden bleek dat meer dan 70% van de leden nooit een diëtist had bezocht. Als reden werd aangegeven dat gebrek aan kennis van coeliakie en het glutenvrij dieet bij de diëtist een rol speelde, maar ook hadden veel leden schroom omdat ze betutteling of directief gedrag vreesden.

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

In 2013 is gewerkt om het kennisniveau van de aangesloten diëtisten te verhogen, in 2014 hebben we coachingstrajecten opgezet. Tijdens deze coaching leergang werd inzage gegeven in de verschillende coaching technieken. Tijdens de workshop werd aandacht gegeven aan de expertrol van de diëtisten waardoor de communicatie tussen diëtist en patiënt afstandelijk en daarom niet effectief genoeg blijkt. Door middel van het aanleren van technieken kon gewerkt worden om de rol als hulpverlener zoveel mogelijk af te stemmen op de behoeften van de cliënt.

De workshops werden geleid door Hans van der Veen van 42 solutions. Hans van der Veen is een veelgevraagde coach en auteur van het boek *Zinvol ontwikkelen*. Leiderschap zonder hiërarchie. Hij heeft ruime ervaring met professionals in de gezondheidszorg.

Diëtistensprekuur

Gemiddeld komen er 40 vragen voor de diëtist per week binnen, hoofdzakelijk van NCV-leden. Na het uitkomen van het Gluten-vrij Magazine is er een sterke toename van

het aantal vragen. Er kwamen heel veel vragen binnen over:

- De nieuwe allergenenwetgeving. Wat gaat er veranderen? Kan ik nu veilig uit eten? We hebben hier uitgebreid aandacht aan besteed in het Glutenvrij Magazine en op de website. Daarnaast zijn de diëtisten uit het netwerk geschoold.
- Nog geen diagnose gesteld of door alternatieve arts. Uiteindelijk komen deze mensen toch uit bij de NCV voor een goed onderbouwd advies.
- De noodzaak van een biopt bij kinderen: door de nieuwe Esphan-richtlijn merkt de diëtist dat kinderartsen regelmatig ten onrechte geen biopt uitvoeren waardoor de diagnose coeliakie niet goed gesteld is.
- Risico contaminatie pure meelsoorten. Actie is geweest om onze dieetfolder en informatie website aan te passen en te verduidelijken.
- Hoe een gezond glutenvrij brood te bakken.
- Het risico op kruisbesmetting van producten zonder glutenvrij logo. In de nieuwe allergenenwetgeving is dit niet meegenomen.
- Hype glutenvrij! Eind 2014 is deze op zijn retour gezien het afnemende aantal vragen.

Poll in 2014

Toen bij mij coeliakie werd vastgesteld: (n=465)	
Is ook gekeken naar vitamine-waarden in mijn bloed	46,9% (218 stemmen)
Is alleen het ijzergehalte in mijn bloed bepaald	9,7% (45 stemmen)
Is er helemaal geen onderzoek gedaan naar vitamines	23,4% (109 stemmen)
Ik heb geen idee welk onderzoek gedaan is	20% (93 stemmen)

De glutenvrije hype; glutenvrij wordt glutenarm

William Davis beweerde in zijn boek *Wheat-belly* dat in de US in 2011 verscheen en in 2012 in de Nederlandse vertaling als *Broodbuik* op de markt kwam, dat gluten een eiwit was dat je als weldenkende consument sowieso maar beter kon vermijden. Hiermee deed het glutenvrij dieet als een 'ik wil' dieet naast een dieet voor mensen die hier om medische redenen niet omheen kunnen. De NCV heeft sinds het begin van het ontstaan van de hype de inschatting gemaakt dat deze hype weliswaar kan leiden tot meer

bekendheid en meer glutenvrije producten, maar dat de acceptatie van het glutenvrij dieet als medisch dieet daardoor wat minder serieus genomen wordt. Inderdaad zie je met name in de horeca dat het weghalen van de bekende glutenbevattende producten, zoals tarwebrood, wel ingeburgerd is, maar dat het aanpassen van producten door het anders inrichten van bereidingsprocessen wordt overgeslagen. Glutenvrij wordt hierdoor eigenlijk glutenarm en voor mensen met coeliakie vormt dat een direct medisch gevaar. Daarnaast waarschuwt de NCV voor het op eigen houtje beginnen aan een glutenvrij dieet, dat, als het alleen maar inhoudt om gluten uit het dieet te halen leidt tot een eenzijdig voedingspatroon.

Goed Glutenvrij; naar een Glutenvrije Schijf van Vijf?

In samenwerking met de Wageningen Universiteit presenteerde de NCV op 12 april het eerste resultaat naar gezonde voeding binnen een glutenvrij dieet. Dit onderzoek wordt gedaan in het kader van de campagne Goed Glutenvrij. Het glutenvrij dieet is meer dan alleen de gluten uit je voeding weghalen. Het

vraagt om een ander eetpatroon met accenten op andere vervangende voedingsmiddelen. De WUR werkt naar een overzicht van nutriënten die dagelijks binnen het glutenvrij dieet zou moeten passen. Samen met het Voedingscentrum en de WUR zal de NCV vervolgens werken aan een marketing- en communicatie instrument voor consumenten.

Digitale bibliotheek

Het bouwen aan een uitgebreid overzicht van de meest recente onderzoeken op het gebied van coeliakie, dermatitis herpetiformis en het glutenvrij dieet is een van de speerpunten van de NCV. Het is de basis van het kenniscentrum willen en kunnen zijn. In 2014 zijn er 88 nieuwe onderzoeken toegevoegd aan de digitale bibliotheek op www.glutenvrij.nl.

De meest besproken onderzoeken op social media waren:

Dieet zonder medische noodzaak kan ongezonde gevolgen hebben - 04 jul 14

Diëtisten en voedingsdeskundigen zullen zich in de toekomst meer moeten richten op voorlichting over wat mensen wél dan wat mensen níet moeten eten.

Dat is de strekking van een uitgebreid artikel in het blad van de Amerikaanse Academy of Nutrition and Dietetics over de gevaren van diëten waaraan geen medische noodzaak ten grondslag ligt¹. Aanleiding voor het artikel is onder meer de 'glutenhype': het zich razend-snel verspreidende denkbeeld dat het glutenvrij dieet uitkomst biedt bij tal van kwalen en klachten en dat men er ook nog van zou afvallen (...).

(...) 'Er bestaan geen goede of slechte voedingsmiddelen,' zegt in het artikel Pamela Cureton, hoofddiëtiste van het Massachusetts General Hospital in Boston. 'Er bestaan goede en verkeerde eetgewoonten.'

Maar als Novak Djokovic zegt dat hij zo aardig kan tennissen omdat hij geen gluten meer eet, dringt dat dieper door tot de massa.

Coeliakiepatiënten ervaren het glutenvrije dieet als zware last - 23 okt 14

Coeliakiepatiënten ervaren hun behandeling, het levenslange glutenvrije dieet, als een zware last. In een vergelijkend Amerikaans onderzoek ervaren alleen patiënten met terminaal nierfalen (ESRD of end-stage renal disease), die dagelijks of enkele malen per week nierdi-

alyse moeten ondergaan, hun behandeling als nog zwaarder. Op een schaal van 0 tot 100 scoorde het glutenvrije dieet 44,90 punten, de nierdialyse 56,41 punten.

Opvallend is dat coeliakiepatiënten hun gezondheid, gezien in het licht van hun aandoening, beter achten dan elk van de andere patiëntgroepen: 81,61 tegen bijvoorbeeld 59,44 bij de groep nierpatiënten, 65,80 in de groep congestief hartfalen en 71,22 bij de diabetespatiënten. Ook in het algemeen zijn coeliakiepatiënten beter over hun gezondheid te spreken met een score van 77,97 tegenover het gemiddelde van 69,93 in de andere groepen. In tegenstelling tot alle andere groepen, met uitzondering van patiënten met chronische hoge bloeddruk, bezoeken coeliakiepatiënten minder dan één keer per jaar een specialist en eveneens minder vaak de huisarts (gemiddeld twee keer per jaar).

Niet alleen gluten grote boosdoener -

11 nov 14

Bestanddelen van het eiwit gluten, zoals dat onder meer voorkomt in tarwe, zijn mogelijk niet de enige veroorzakers van coeliakie. Coeliakiepatiënten ondervinden wellicht ook schadelijke gevolgen van andere eiwitten in tarwe, die tot dusverre boven verdenking stonden.

Dat is de conclusie van een onderzoek waaraan is gewerkt door het Celiac Disease Center van Columbia University (New York) en het landbouwkundig onderzoeksinstituut van het Amerikaanse ministerie van Landbouw in Albany (Californië). Het gluten maakt ruwweg 75 procent uit van het eiwitgehalte van tarwe. De overige 25 procent bestaat uit andere eiwitten. De rol van gluten bij coeliakie is onomstotelijk vastgesteld en uitvoerig gedocumenteerd, de rol van de andere eiwitten was dat tot dusverre niet of nauwelijks.

Klachten na dieetfout verschillen sterk -

15 dec 14

Coeliakiepatiënten ontkomen er niet aan dat zij af en toe worden blootgesteld aan gluten. Volgens recent Brits onderzoek zijn de reacties daarop verschillend: de ene patiënt wordt direct ziek, de ander merkt er niets of nauwelijks iets van.

(...) De onderzoekers concluderen dat er grote verschillen zijn in het klachtenpatroon van coeliakiepatiënten en ook dat de klachten na verloop van tijd weer kunnen veranderen. Een glutenvrij dieet zal bij een coeliakiepatiënt weliswaar leiden tot een betere gezondheid, maar bij vlagen kunnen opnieuw klachten ontstaan na het eten van gluten, zelfs heviger en sneller dan men gewend was.

8 Onderzoek

Een van de doelstellingen van de NCV is het stimuleren van onderzoek vanuit een brede visie. Dat kan gaan om onderzoek naar geestelijk of sociaal welzijn, medisch onderzoek, patiëntenparticipatie, voedingstechnisch onderzoek, onderzoek naar glutendetectiemethoden of economisch onderzoek.

De NCV participeert ook in onderzoek. Ondersteuning werd onder meer verleend aan een onderzoek van Rijnstate Ziekenhuis onder leiding van Peter Wahab. De NCV werkte mee door het oproepen van leden via de site, direct mailing en social media.

Goed glutenvrij

Het onderzoek naar een volwaardig glutenvrij dieet in samenwerking met de Wetenschapswinkel van de WUR liet de volgende resultaten zien:

Product 1: Een glutenvrij broodrecept dat zoveel mogelijk overeen komt met glutenbevattend volkorenbrood

Twee studenten van de Hanzehogeschool uit

Groningen hebben onder leiding van de NCV diëtiste Esther Melenberg een glutenvrij broodrecept ontwikkeld. Eis was dat deze zoveel mogelijk overeen komt met een glutenbevattend volkoren brood. Ook zijn bestaande glutenvrije broodmixen vergeleken met glutenbevattend volkoren brood.

Product 2: Keurmerk Goed Glutenvrij

Er is gestart met het ontwikkelen van criteria waaraan volgens de NCV/WUR een gezond glutenvrij product zou moeten voldoen qua voedingswaarde. De bestaande criteria van het Voedingscentrum zijn hiervoor als basis gebruikt. In 2015 zal dit keurmerk verder worden uitgewerkt.

Product 3: Glutenvrije Schijf van Vijf

De NCV wilde graag weten aan welke voedingsstoffen mensen met coeliakie een kans op tekort hebben.

De WUR heeft een grote enquête afgenomen onder leden van de NCV. De resultaten hiervan zijn verwerkt in een glutenvrije Schijf van Vijf. De bestaande niet-glutenvrije Schijf van

Vijf van het Voedingscentrum is hiervoor als basis gebruikt. In 2015 wordt dit concept verder uitgewerkt.

Product 4: Compliance onderzoek

Er is een grote enquête afgenomen onder de leden van de NCV. 500 leden hebben uiteindelijk de enquête ingevuld. De dagelijkse voeding van een coeliakiepatiënt is vergeleken met de voeding van de gemiddelde Nederlander zonder coeliakie.

Uit dit onderzoek bleek dat veel uitkomsten overeen kwamen met de voeding van een Nederlander zonder coeliakie. Patiënten met coeliakie bleken vaker een tekort te hebben aan vezels (inname gemiddeld 19,3 g), vitamine D en ijzer (bij vrouwen) en te veel aan (verzadigd) vet. Over dit onderzoek zal in 2015 een publicatie worden gedaan door de WUR.

EFRO

Een Europees project in samenwerking met Wageningen Universiteit; naar een betere detectie van gluten in voeding.

PZO/Preventief Zelf Onderzoek

Een Nederlands samenwerkingsverband VSOP, NPCF, de Consumentenbond en de APV waarin kwalitatieve criteria worden ontworpen vanuit gebruikersperspectief die van toepassing kunnen worden verklaard op allerlei vormen van zelfonderzoek. In december werd een eerste visiedocument aangeboden aan het ministerie van VWS.

Ervaringsdeskundigheid werkt!

Wat kom je tegen op je werk en op school als je een chronische ziekte hebt? Patiëntenverenigingen kunnen bij uitstek de rol invullen van de helpdesk waar je allerlei - gecontroleerde! - informatie kunt opvragen. In dit project dat ondersteund wordt door Fonds PGO wordt een kennisbank ontworpen van waaruit alle patiëntenverenigingen hun leden kunnen informeren.

9 Voorlichting

Naast de goed bezochte website www.gluten-vrij.nl gaf de NCV ook in 2014 vier keer een Glutenvrij Magazine uit. Het kwartaalblad van de NCV wordt door de leden zeer hoog gewaardeerd en is een belangrijk instrument om leden te informeren en betrokken te krijgen of te houden bij de vereniging

Thema's van de verschillende nummers:

Nummer 1 - Schone haver

Nummer 2 - Vakantie

Nummer 3 - Sporten met coeliakie

Nummer 4 - Feestdagen

Digitale receptenfolder

Speciaal voor de feestdagen ontwikkelde de NCV een digitale receptenfolder met recepten voor Sinterklaas, Kerstmis en Oud & Nieuw

Glutenboek

In 2007 gaf de NCV een educatief boekje uit voor kinderen geschreven door Lies Knobhout. In 2014 maakten we hier een tweede druk van met een restyling en herschrijven van de teksten en we voorzagen het van een nieuwe titel: Glutenboek!

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

10 Nederlandse Coeliakie Dag 2014

Het wordt bijna een cliché: zeggen dat de Nederlandse Coeliakie Dag van 12 april een succes was. Vijfentwintighonderd mensen kwamen er maar liefst naar het inmiddels vertrouwde Van der Valk Hotel in Vianen. En daar zagen we voornamelijk blije gezichten; een grote markt, veel lezingen en workshops en een glutenvrije omgeving.

Een aantal hoogtepunten:

- Voorzitter Twan Korthorst en diëtiste Esther Melenberg lanceren het Digitale Diëtistenplatform, kenniscentrum van het diëtisten-netwerk.
- Tijdens de Algemene Ledenvergadering werd afscheid genomen van Hanny van Wezel (belangenbehartiging) en voorzitter Marieke Mol. Hanny van Wezel had de toegestane twee termijnen volgemaakt en Marieke Mol vond haar voorzitterschap niet langer verenigbaar met haar drukke baan.
- Veel succes hadden – als altijd – onderwer-

pen die met voeding te maken hadden, zoals de lezing van Irene Gosselink en Janneke Schultink over ‘de glutenvrije schijf van vijf’. Maar tegelijkertijd waren zowel de lezing van onze diëtiste Esther Melenberg over etiketten lezen als die, even verderop, van prof. dr. Ben Witteman, over coeliakie en diabetes afgeladen. En overall: vragen, vragen, vragen. Zelfs de wat ‘moeilijker’ onderwerpen – zoals die over erfelijkheid, door prof. dr. Cisca Wijmenga of die over glutensensitiviteit, door dr. Gerd Bouma – hadden over populariteit niet te klagen.

- Bij het afsluitend Medisch Forum werden zoals altijd té veel vragen gesteld voor de beschikbare tijd, hoezeer de artsen achter de tafel ook hun best deden.
- MDL-kinderartsen Frank Kneepkens en Joachim Schweizer leidden op fantastische wijze het kinder- en het puberforum en kregen de aanvankelijk verlegen kinderen zó aan de praat. En aan het lachen...

Programmabeschrijving

Nederlandse Coeliakie Dag
Zaterdag 12 april 2014 – Van der Valkhotel Vianen

PROGRAMMA
Dagvoorzitter: Marieke Mol PhD, voorzitter NCV

10.00 uur	Ontvangst en welkom door Marieke Mol, PhD, voorzitter NCV
10.00 – 14.00 uur	Glutenvrije markt
10.30 – 11.00 uur	Algemene Ledenvergadering (alleen voor leden)
11.00 uur	Keuzeprogramma
12.00 – 13.30 uur	Pauze/Lunch
13.30 – 14.15	Keuzeprogramma
14.15 – 15.00 uur	Medisch Forum met leden van de Medisch Adviesraad van de NCV
15.00 uur	Afsluiting

Kinderopvang
Voor kinderen van 3 tot en met 11 jaar is kinderopvang mogelijk in de **Istanbulzaal** op de derde etage.

Jong en Glutenvrij
Coeliakie het einde van de wereld? Erft niet...
Voor jongeren tussen de 16-26 jaar van 13.30 - 14.30 uur in de **Tokyo lounge**.

U hoeft zich niet vooraf aan te melden. Voor alle programmaonderdelen geldt: vol = vol!

KEUZEPROGRAMMA

Tijd	Montreal	Rosuv	Washington	Rome/Milaan A Wenen	Singapore
10:00 – 11:00	Algemene Ledenvergadering				
11:00 – 11:45	Case study voeding bij coeliakie: een samenwerking tussen Wetenschapswinkel WUR en NCV.	Etiketten lezen, hoe doe je dat? Esther Melenberg, NCV-diëtiste	Voeding bij coeliakie en diabetes Prof. dr. Ben Witteman, WUR en Gelderse Vallei	Je loopdiëtist: met het NCV Diëtisten-netwerk beantwoorden uw vragen.	Kinderforum voor basisschoolkinderen groep 3-4. Dr. Frank Kneepkens en dr. Joachim Schweizer
11:45 – 12:15	Glutensensitiviteit en coeliakie: Overeenkomsten en verschillen. Dr. Gerd Bouma, VUmc	Mantelclass Coaching: Hoe motiveer ik mijn kind/puber om het GV dieet te (blijven) volgen?	Lansering NCV Digitaal Diëtisten Platform 12:00 – 12:15		
12:00 – 13:30	Lunch in de Londenzaal 2 ^e etage				
13:30 – 14:15	De genetische coeliakie: Isberg komt langzaam boven water prof. dr. Cisca Wijmenga, Hoogleraar Humane genetica RUG	Workshop Coaching: Het in praktijk brengen van coachende technieken (zie hierboven)	Boodschapp, een goed glutenvrij app Mari Stottelaar en Jeroen de Bakker van Boodschapp en Esther Melenberg van de NCV		Puberforum voor tieners 11 t/m 16 jaar Dr. Frank Kneepkens en Dr. Joachim Schweizer Verboden voor ouders!
14:15 – 15:00	Medisch Forum, met Mol-artsen prof. dr. C.J.J. Mulder en dr. P.J. Wahab, MDL-kinderartsen dr. C.M.E. Kneepkens, dr. M.L. Maurin, prof. dr. T.N. Wijmenga en dr. J.J. Schweizer en Inzarts drs. O. van der Voort-van der Kleij.				

11 AOECS 2014

Half september reisde een delegatie van de NCV af naar Slovenië voor het jaarlijkse AOECS congres. De AOECS is de Association of European Celiac Societies. Op Europees niveau praat de NCV daar mee over nieuwe wetgeving, worden ervaringen en nationale projecten uitgedeeld en is er overleg over de ELS; het European Licensing System. Tijdens de General Assemblée op 13 september 2014 heeft de NCV diverse onderwerpen ingebracht. Oekraïne werd door Nederland uitgekozen voor ondersteuningsactiviteiten in het kader van het Celiac for Celiacs programma (C4C).

De Nederlandse inbreng tijdens de AOECS 2014 betrof:

- het versneld terugbrengen van de term 'glutenarm' uit de ELS-definities;
- het opschorten van de AOECS-bijdrage door Oekraïne;
- en het instellen van een werkgroep waarbij een digitale bibliotheek zou worden gebouwd met 'best practices'.

Uit: Verslag van de General Assemblée van de AOECS op 13 september 2014 in Slovenië

Definition of gluten-free foods within the Standard (Very low gluten foods)

- The Board recommended considering the removal of the >20ppm - 100ppm category from the AOCES Standard at the 2015 General Assembly alongside other potential Standard changes. The Netherlands Coeliac Society counter-proposed the removal of the >20ppm - 100ppm category from the

AOCES Standard at the 2015 General Assembly, with a one-year transition period.

- As a result of the positive vote on the Netherlands' proposal no vote was required on the Hungarian.
- Membership fees for Ukraine were waived for 2013-2014; the society maintains its voting rights.
- Establish a WG on sharing best practice on project, campaigns and other activities

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

12 Samenwerkingsverbanden

Samenwerkingsverbanden zijn belangrijk voor de NCV. Belangrijk is wel dat de partners met wie wordt samengewerkt dezelfde principes hanteren als de NCV; het waarborgen van privacy van de gegevens van patiënten en het respecteren van elkaars inbreng en inzet.

Buikplatform

De NCV is mede- initiatiefnemer van een samenwerkingsverband tussen patiëntenverenigingen die te maken hebben met aandoeningen in de buik. Samen met de CCUVN, Vereniging Anusatesie, de Stoma Vereniging, PDS en de Leverpatiënten Vereniging wordt kennis uitgewisseld.

Nationaal Schoolontbijt

De twaalfde editie van het Nationaal Schoolontbijt vond plaats van 3 tot en met 7 november. Elk jaar nemen ruim een half miljoen kinderen op zo'n 2.500 basisscholen deel aan dit ontbijt. De NCV is sinds 2011 vaste partner van de NSO. Samen vinden we het belangrijk dat het schoolontbijt ook voor kinderen met coeliakie een feestje is. Dankzij

deze samenwerking zijn er voor ouders en leerkrachten handleidingen beschikbaar die hen helpen ook glutenvrije kinderen goed door dit ontbijt te loodsen. In 2014 heeft de NCV er voor gezorgd dat het ontbijtpakket ook een glutenvrij product bevatte. Alle beleg is inmiddels ook glutenvrij. Logistiek is het nog niet mogelijk om vers glutenvrij brood aan de pakketten toe te voegen, maar we hebben heel veel kinderen blij kunnen maken met glutenvrije crackers gesponsord door **Conzensa**. Omdat de NCV waarde hecht aan een volwaardig glutenvrij dieet, meer dan alleen de gluten uit je dieet halen (Goed Glutenvrij!) is

het product eerst beoordeeld door het Voedingscentrum. Daarna werden zo'n 24.000 pakjes met elk vijf crackers toegevoegd aan de ontbijtdoos. Gezien de vele positieve reacties van onze leden vraagt zo iets om een vervolg.

Voedingscentrum

Met het Voedingscentrum zijn verkennende gesprekken gevoerd over een meer structurele en meer intensieve samenwerking. Het Voedingscentrum ziet de vragen over allergenen snel toenemen en geeft aan dat de doelstelling van het centrum met name gericht is op het geven van voedingsadviezen aan consumenten in het algemeen en niet zozeer aan dieetvoeding van patiënten in het bijzonder. Het Voedingscentrum werkt aan een set van 'op maat' Schijven van Vijf. Het project dat de NCV en de WUR doorlopen om een volwaardig voedingsadvies voor mensen met een glutenvrij dieet te presenteren past uitstekend in de nieuwe aanpak van het Voedingscentrum. In de komende jaren zal een samenwerking tot stand komen.

13 Wetgeving

In 2014 was op het gebied van Europese wetgeving een aantal belangrijke ontwikkelingen te zien; zoals de publicatie van de aangepaste FIC, de zogenaamde Food Into Consumers regulation en de nieuwe Verordening Verstrekking van Voedselinformatie gepubliceerd (EU 1169/2011).

Food into Consumers Regulation

Voorafgaand aan de publicatie heeft de NCV bij Nederlandse parlementariërs aandacht gevraagd voor een aantal onduidelijke formuleringen. Na de publicatie heeft de NCV uitleg gevraagd over de totstandkoming van een aantal teksten en schreef COMMENTS Nederlandse Coeliakie Vereniging June 11th 2014 on DRAFT COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) on the requirements for the provision of information to consumers on the absence or reduced presence of gluten in food.

Na de inwerkingtreding van de wetgeving heeft de NCV bij het eigen ministerie om opheldering gevraagd over de totstandkoming van een aantal definities in de wetgeving.

Uit; brief aan VWS, 16 september 2014

(..) Op 31 juli 2014 is in het Publicatieblad van de Europese Unie, nr. L 228 de Uitvoeringsverordening (EU) Nr. 828/2014 van de Commissie van 30 juli 2014 gepubliceerd betreffende de voorschriften voor de voorlichting van de consument over de afwezigheid of de verminderde aanwezigheid van gluten in levensmiddelen.

Het verbaast de Nederlandse Coeliakievereniging dat in Artikel 3 lid 2 en 3 is komen te staan dat op met “glutenvrij” aangeduide levensmiddelen ook de zinsneden “geschikt voor personen met een glutenintolerantie”, “geschikt voor coeliakiepatiënten”, “speciaal bereid voor personen met een glutenintolerantie” of “speciaal bereid voor coeliakiepatiënten” vermeld mogen worden. Deze zinsneden stonden niet genoemd in Verordening 41/2009 betreffende de samenstelling en etikettering van levensmiddelen die geschikt zijn voor personen met een glutenintolerantie.

In het Verslag van de vergadering van het Permanent Comité voor de Voedselketen en

Diergezondheid, sectie General Food Law, van 13 juni 2014 staat:

“Omdat ook de vermeldingen ‘glutenvrij’ en ‘verlaagd gehalte aan gluten’ niet meer onder de regelgeving voor bijzondere voeding bestemde levensmiddelen vallen, is voor producten die hiervoor specifiek geproduceerd, bereid en/of verwerkt zijn, onder druk van het EP, een aanvullend statement in het leven geroepen. Dit is genoemd in artikel 3(3).”

Echter in het standpunt van het Europees Parlement in eerste lezing vastgesteld op 14 juni 2012. Met het oog op de aanneming van de Verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake voor zuigelingen en peuters bedoelde levensmiddelen, voeding voor medisch gebruik, levensmiddelen voor personen met een glutenintolerantie en levensmiddelen voor gebruik in caloriearme en zeer caloriearme diëten staat in artikel 10 bis lid 2 slechts de aanduidingen “met zeer laag glutengehalte” en “glutenvrij” genoemd als aanduidingen die gebruikt mogen worden (..)

We zijn benieuwd om welke reden de Commissie zich genoodzaakt heeft gevoeld om de aanduidingen “geschikt voor personen met een glutenintolerantie”, “geschikt voor coeliakiepatiënten”, “speciaal bereid voor personen met een glutenintolerantie” of “speciaal bereid voor coeliakiepatiënten” in haar uitvoeringsverordening op te nemen.

De Europese commissie gaf hierop het volgende antwoord:

De termen “speciaal bereid voor personen met een glutenintolerantie” of “speciaal bereid voor coeliakiepatiënten” zijn in de Verordening 828/2014 terecht gekomen op verzoek van het Europees Parlement opdat er een onderscheid gemaakt kan worden tussen van nature glutenvrije levensmiddelen en speciaal aangepaste glutenvrije levensmiddelen. In overweging nummer 41 staat dat de Commissie moet garanderen dat de consument voldoende moet worden geïnformeerd om het bovenstaande onderscheid te kunnen maken.

Nieuwe allergenenwetgeving voor allergenen in verpakte en onverpakte producten

In 2011 werd de nieuwe Verordening Verstrek-

king van Voedselinformatie gepubliceerd (EU 1169/2011). Verordeningen vanuit de EU betekenen dat alle lidstaten deze dienen te volgen en/of in hun eigen wetgeving op te nemen. Deze verordening kreeg veel weerstand vanuit met name de horeca belangenorganisaties; niet alleen de detailhandel, maar ook de horeca werd verplicht om adequate informatie over allergenen aan de consument te verstrekken. Het duurde hierdoor tot 13 december 2014 totdat deze Verordening in de afzonderlijke lidstaten in werking trad.

Nederland is volgens research van de NCV het enige land in Europa waarbij het verantwoordelijke ministerie (in Nederland is dat Volksgezondheid Welzijn en Sport) toestaat dat horecaondernemingen GEEN informatie hoeven te verschaffen. De NVWA, die met de uitvoering van de wetgeving door VWS belast wordt, is van mening dat een aantal horeca-ondernemingen ‘door haar aard en/of omvang’ niet verplicht hoeft te worden adequate informatie te verstrekken aan consumenten. Zij kunnen dan aangeven dat hun horecagelegenheid niet allergievrij is. Consumenten

kunnen dan zelf kiezen of ze in dit etablissement willen drinken/eten.

Samen met de Stichting Voedselallergie en Anafalactisch Platform is hiervoor aandacht aangevraagd. De NCV concludeerde dat de NVWA in haar akkoord met Horeca Nederland geen percentage had genoemd van horecagelegenheden die zich mochten beroepen op niet verstrekken van allergeneninformatie. De NCV besloot om haar leden voor te lichten en om een meldpunt allergenen te openen.

Uit FACTSHEET gepubliceerd op 3 december 2014 op www.glutenvrij.nl

Nieuwe allergenenwetgeving; glutenvrij en horeca

Is er een wet die regelt hoe je als horeca-onderneming met allergenen moet omgaan?
Op 13 december 2014 is de nieuwe Europese wet van kracht die regelt dat niet alleen voor verpakte producten (want die is er al), maar nu ook voor verpakte en onverpakte producten informatie over allergene ingrediënten (zoals gluten, melk pinda, soja) beschikbaar moet zijn voor de consument.

Dus bij alle horeca (maar ook slaggers, groentewinkels etc) ondernemingen kun je als consument met een intolerantie of allergie binnenkort alle informatie krijgen die je wilt?

De Europese lidstaten hebben een bepaalde mate van vrijheid gekregen hoe ze dat in hun eigen land regelen. In veel landen wordt een wettelijke regel gezien als een verstoring in de dagelijkse bedrijfsvoering. In Nederland heeft het Ministerie van VWS de implementatie neergelegd bij de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA). Deze instantie zal immers deze wet moeten handhaven in de toekomst. De NVWA heeft het standpunt ingenomen bij deze implementatie dat alle ondernemingen allergeneninformatie moeten geven, maar dat er ondernemingen zijn die nu eenmaal een uitzondering vormen en zich dus op basis hiervan niet hoeven te houden aan de wet.

Wat is de definitie van een uitzondering?

Daar is NVWA – tot op heden- niet duidelijk in. Ook heeft ze (nog?) geen norm opgesteld of een percentage genoemd.

Maar dan bestaat het gevaar dat je wel alles een uitzondering noemen?

Inderdaad. Daarom heeft de NCV samen met andere voedselintolerantie/allergie verenigin-

gen bij VWS aangedrongen op meer duidelijkheid die recht doet aan intentie van de wet.

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

14 De organisatie

Medewerkers van de NCV 2014

Directeur

Bianca Rootsaert

Hoofd diëtetiek

Esther Melenberg

Bureaumanager

Nicolette van den Brink (tot november 2014)

Andrea Bes (vanaf november 2014)

Communicatiemanager

Marieke Docters van Leeuwen

Webmaster

Desiree Suoth

Financiële administratie

René Spijker, Margie Jonker en Vera Thiermann

Ledenadministratie

Andrea Bes

Secretariële ondersteuning

Viktoriiia Bodrova

Voedingskundige

Tatja Claessen

Hoofdredactie Glutenvrij Magazine

Jacqueline Wesselius

Bestuur van de NCV 2014

- Marieke Mol, voorzitter (tot april 2014)
- Twan Korthorst, voorzitter a.i. (vanaf april 2014)
- Mathijs van Gool, penningmeester

- Hanny van Weezel (tot april 2014)
- Margo Adrichem
- Eveline van Esch
- Gerrit Koornneef
- Paul van der Linden

Medische Advies Raad

Prof. dr. C.J.J. Mulder (voorzitter)	MDL-arts	VU Medisch Centrum	Amsterdam
Dr. P.J. Wahab (secretaris)	MDL-arts	Ziekenhuis Rijnstate	Arnhem
Dr. J.M. Götz	MDL-arts	Medisch Spectrum Twente	Enschede
Prof. dr. R.J. Hamer	hoogleraar levensmiddelenchemie	Wageningen Centre for Food Sciences	Wageningen
Dr. R.H. Houwen	kinderarts	UMCU	Utrecht
Dr. C.M.F. Kneepkens	kindergastro-enteroloog	VU Medisch Centrum	Amsterdam
Dr. M.L. Mearin	kinderarts MDL	LUMC	Leiden
Drs. I. Romeijn	jeugdarts	GGD Midden-Nederland	Amersfoort
Dr. R. Scheenstra	kindergastro-enteroloog	Beatrix Kliniek, UMCG	Groningen
Dr. J.J. Schweizer	kinderarts MDL	LUMC	Leiden
Dr. A. Al-Toma	MDL-arts	St. Antonius Ziekenhuis	Nieuwegein
Drs. O. v.d. Voort-v.d. Kleij	huisarts		Leiden

NEDERLANDSE
Coeliakie
VERENIGING

Postbus 5135,
1410 AC Naarden

035 – 695 40 02 (algemeen)
035 – 695 40 03 (diëtiste)

info@glutenvrij.nl
www.glutenvrij.nl

🐦 @ncv_glutenvrij

📘 www.facebook.com/nederlandsecoeliakievereniging

